

го національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М.М. Палінчак. Ужгород: Гельветика, 2017. Вип. 13. Ч. 1. С. 120–123.

3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 р.: розпорядження Кабінету Міністрів України № 310-р від 10 травня 2018 р. Офіційний вісник України. 2018. № 41. С. 58. Ст. 1458.

4. Серьогіна С.Г. Конституційна реформа щодо децентралізації публічної влади в Україні: здобутки, проблеми, перспективи. Від громадянського суспільства – до правової держави: тези доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. С. 56–61.

5. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. С. 141.

6. Любченко П.М. Децентралізація публічної влади: поняття, види, межі. Децентралізація в Україні: теорія та практика конституційної, адміністративної і муніципальної реформи: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 7 квітня 2017 р.). Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. С. 56–59.

7. Упровадження децентралізації публічної влади в Україні: національний і міжнародний аспекти / Г.Г. Динис, Т.О. Карабін, Я.В. Лазур, М.В. Менджул, Р.П. Натуркач, О.Я. Рогач, М.В. Савчин, І.С. Сухан, П.А. Трачук, І.В. Хохлова; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина. Ужгород: ТІМРАНИ, 2015. 216 с.

УДК 342.5

ФОРМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Панчишин Руслан Ігорович,
кандидат юридичних наук,
докторант кафедри конституційного
права та порівняльного правознавства
(Ужгородський національний
університет, м. Ужгород, Україна)

Статтю присвячено визначенню форм державної підтримки об'єднання територіальних громад та висвітленню значення кожної з таких форм. Автором проведено аналіз таких форм державної підтримки об'єднання територіальних громад, як інформаційно-просвітницька, організаційна, методична та фінансова; розкрито сутність та значення означених форм державної підтримки. Обґрунтовано висновок, що значення різних форм державної підтримки виражається у такому: по-перше, завдяки інформаційно-просвітницькій підтримці мешканці відповідної громади, інші суб'єкти муніципальних правовідносин отримують інформацію про способи та процедуру об'єднання (приєднання) територіальних громад; по-друге, організаційна підтримка дає змогу встановити, хто і в якій формі може ініціювати процес об'єднання, на які територіальні громади поширюється об'єднання, які умови та процедура об'єднання тощо; по-третє, методична допомога забезпечує єдність процесу об'єднання, зокрема, створює передумови для існування єдиних форм документів, які розробляються, приймаються та затверджуються під час об'єднання (приєднання) територіальних

громад, процесу об'єднання надаються ознаки плановості та послідовності тощо; по-четверте, фінансова підтримка дає змогу покрити витрати на розвиток регіональної інфраструктури (медицини та освіти), капітальне будівництво об'єктів, включаючи об'єкти освітньої та медичної інфраструктури, будівництво об'єктів спортивної інфраструктури, будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг загального користування місцевого значення тощо.

Автором встановлено, що тенденцією останніх років є те, що на доповнення встановленим національним законодавством формам державної підтримки з'явилися міжнародні інституції, які сприяють реалізації реформ в Україні. Охарактеризовано основні міжнародні організації, які надають фінансову підтримку Україні, визначено напрями їхньої діяльності у відповідній сфері.

Ключові слова: територіальна громада, об'єднання територіальної громади, державна підтримка, форми державної підтримки.

FORMS OF STATE SUPPORT FOR ASSOCIATION OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Pancyshyn Ruslan Igorovich,
Candidate of Law,
Doctoral Candidate of the Chair of
Constitutional Law and Comparative Law
(Uzhgorod National University,
Uzhgorod, Ukraine)

The article is devoted to determining the forms of state support for the association of territorial communities and highlighting the significance of each of these forms. The author analyzed the following forms of state support for the association of territorial communities, such as informational and educational, organizational, methodical and financial; the essence and meaning of the indicated forms of state support are disclosed. The author substantiates the conclusion that the significance of various forms of state support is expressed in the following: firstly, due to information and educational support of the residents of the relevant community, other subjects of the municipal legal relations receive information on the methods and procedure of association (joining) of the territorial communities; secondly, organizational support provides the opportunity to identify who and in what form can initiate the process of association, which territorial communities are distributed by the association, which conditions and procedure of association, etc.; thirdly, methodological assistance ensures the unity of the process of association, in particular, creates the preconditions for the existence of uniform forms of documents that are developed, adopted and approved at the time of association (association) of territorial communities, provided process of combining features of planning and consistency, etc.; fourthly, financial support can cover the development of regional infrastructure: medicine and education; capital construction of facilities, including educational and medical infrastructure; construction of sports infrastructure objects; construction, reconstruction, repair and maintenance of public roads of local importance, etc.

The author finds that the tendency of recent years is that, in addition to the forms of state support established by national legislation, international institutions that promote the implementation of reforms in Ukraine are emerging. The main international organizations that provide financial support to Ukraine are described, directions of their activity in the relevant field are defined.

Key words: territorial community, association of a territorial community, state support, forms of state support.

Муніципальна реформа, що нині триває в Україні, ставить завдання щодо формування спроможних територіальних громад як первинних суб'єктів місцевого самоврядування. З цією метою держава всіляко сприяє процесу об'єднання невеликих та/або неспроможних в економічному, ресурсному та іншому плані територіальних громад та передає значну частину повноважень вже спроможним об'єднаним громадам. При цьому задля забезпечення ефективного процесу об'єднання держава надає підтримку у різних формах. Зокрема, Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» визначає, що держава здійснює інформаційно-просвітницьку, організаційну, методичну та фінансову підтримку добровільного об'єднання територіальних громад та приєднання до об'єднаних територіальних громад [1]. Кожна з цих форм державної підтримки має суттєве значення для успішного проведення муніципальної реформи. Отже, наукове питання щодо форм державної підтримки об'єднання територіальних громад є актуальним напрямом дослідження вітчизняної науки конституційного та муніципального права.

Досліджуючи значення кожної з форм державної підтримки, варто констатувати, що приміром, завдяки інформаційно-просвітницькій підтримці, що включає проведення просвітницької роботи серед населення шляхом повідомлення через засоби масової інформації про переваги та можливості об'єднання територіальних громад, порядок ініціювання та реалізації цього процесу тощо, мешканці відповідної громади, інші суб'єкти муніципальних правовідносин отримують інформацію про способи та процедуру об'єднання (приєднання) територіальних громад. Така інформація, досягаючи адресата, стає стимулом вжиття активних заходів у напрямку об'єднання, створюється поле інформаційного обміну та інформаційної пропаганди.

Не менш важливе значення має організаційна підтримка, оскільки подекуди у процесі отримання ґрунтовної та детальної інформації про переваги та можливості формування об'єднаної територіальної громади виникають питання організаційного характеру, а саме: хто і в якій формі може ініціювати процес об'єднання, на які територіальні громади поширюється об'єднання, якими є умови та процедура об'єднання тощо. З метою надання організаційної підтримки Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації розглядають звернення відповідних сільських, селищних та районних рад, що виявили бажання об'єднатися (приєднатися), звертаються до Центральної виборчої комісії для прийняття нею рішення про призначення перших виборів депутатів сільської, селищної, міської ради та відповідного сільського, селищного, міського голови в установленому законом порядку, а також одночасно інформують Верховну Раду України, Верховну Раду Автономної Республіки Крим, відповідні обласні ради, відповідні ради, що прийняли рішення про добровільне об'єднання територіальних громад. Крім того, місцеві державні адміністрації розробляють перспективні плани територій.

Методична допомога надається державою у вигляді прийняття методичних рекомендацій із різних питань, що виникають у процесі об'єднання територіальних громад. Такі методичні рекомендації під час їх виконання забезпечують єдність процесу об'єднання, зокрема, створюються передумови для існування єдиних форм документів, які розробляються, приймаються та затверджуються під час об'єднання (приєднання) територіальних громад, процесу об'єднання надаються ознаки плановості та послідовності тощо.

Найбільш складний механізм надання та, як традиційно вважається, найбільш важливе значення має фінансова підтримка. Саме тому правове регулювання надання державної підтримки у цій формі характеризується прийняттям значної кількості нормативно-правових актів, які детально регламентують порядок, умови, форми надання фінансової підтримки, а також визначають суб'єктів, які залучені до відповідного процесу. Зокрема, правовою основою цієї форми підтримки є, насамперед, Бюджетний кодекс України [2], Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1], Порядок

та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р. № 200 [3] тощо.

У Законі України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» регламентовано, що загальний обсяг фінансової підтримки розподіляється між бюджетами об'єднаних територіальних громад пропорційно до площі об'єднаної територіальної громади та кількості сільського населення у такій територіальній громаді з рівною вагою обох цих факторів.

При цьому загальний обсяг субвенцій на формування відповідної інфраструктури об'єднаних територіальних громад визначається Законом «Про Державний бюджет України» [1].

Визначаючи механізм надання фінансової підтримки об'єднання територіальних громад, варто зауважити, що процес фінансування починається з подання сільської, селищної або міської ради.

Зокрема, законодавством України передбачається, що пропозиції щодо надання фінансової підтримки об'єднаній територіальній громаді вносяться Радою міністрів Автономної Республіки Крим, відповідною обласною державною адміністрацією за поданням сільської, селищної, міської ради об'єднаної територіальної громади Кабінету Міністрів України не пізніше 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому передбачається надання такої фінансової підтримки [1].

При цьому формування переліку проектів і проектних заявок на проекти, видатки на які здійснюватимуться коштами субвенції, та внесення до нього змін здійснюється відповідними виконавчими комітетами міських, селищних, сільських рад об'єднаних територіальних громад. Такі виконавчі комітети подають зазначений перелік проектів разом із проектними заявками Раді міністрів Автономної Республіки Крим, облдержадміністраціям задля надання протягом п'яти робочих днів після їх отримання висновку щодо відповідності поданих проектних заявок плану соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади [3].

Досліджуючи статистику щодо обсягів державної фінансової підтримки об'єднання територіальних громад, варто зазначити таку характерну особливість: обсяг виділених бюджетних коштів подекуди суттєво перевищує обсяг розподілених, тобто фактично використаних, коштів державної фінансової підтримки. Приміром, розмір субвенції на соціально-економічний розвиток окремих територій між регіонами у 2018 р. становив 5 млрд грн, які були виділені з Державного бюджету до місцевих бюджетів. Водночас обсяг розподілених коштів удвічі меншим та становив 2,1 млрд грн [4, с. 24].

Така ситуація може свідчити про недостатню активність об'єднаних територіальних громад щодо розроблення та подання проектів регіонального розвитку тих чи інших сфер інфраструктури, що потребують фінансування з боку держави.

Стосовно розподілу державної фінансової допомоги між регіонами варто зазначити, що лідерські позиції займають об'єднані територіальні громади Вінницької, Харківської та Київської областей, а найменш активними у цьому плані є громади Тернопільської, Полтавської та Рівненської областей [4, с. 24].

Розкриваючи питання щодо державної підтримки процесу об'єднання (приєднання) територіальних громад, не можна оминати увагою досить активну участь (особливо протягом останніх кількох років) різноманітних міжнародних організацій у наданні фінансової допомоги Україні, у тому числі на реалізацію реформи децентралізації.

В інформаційних джерелах із цього приводу зазначається, що фінансова допомога міжнародних організацій в одному зі своїх аспектів може розглядатися як головний засіб впливу (стимулювання) на національний правотворчий процес, оскільки допомога завжди виділяється на реалізацію конкретно визначених заходів. У цьому контексті варто

згадати відомий вислів «More for more» – більше грошей за більшу кількість реформ [5], який стосувався фінансової підтримки проведення реформ у Молдові.

Так, за інформацією Державного фонду регіонального розвитку, на території України за підтримки європейських держав та міжнародних організацій представлені наведені нижче основні проекти та програми.

Передусім варто згадати про програму розвитку ООН (ПРООН) в Україні, яка зосереджується на трьох головних сферах:

- демократичне врядування та місцевий розвиток;
- подолання бідності, досягнення процвітання та українських цілей розвитку тисячоліття;
- енергетика та довкілля.

Крім того, однією з програм є SDC – Швейцарське бюро співробітництва, яке виконує такі основні завдання:

- підтримка соціальних, правових та економічних реформ;
- професійна освіта для молоді та безробітних;
- покращення базової інфраструктури, зокрема в галузі здоров'я та водопостачання,
- розвиток сільської місцевості [6].

Після підписання Угоди про асоціацію України з ЄС активна допомога надають різноманітні інституції ЄС. Зокрема, як зазначено в офіційному прес-релізі Єврокомісії, загальна сума макрофінансової допомоги, яку ЄС надає Україні з 2014 р., становить 2,81 млрд євро, що є найбільшим обсягом макрофінансової допомоги, яку Євросоюз виділив для країни, що не є його членом (кінцевий термін цієї програми – 4 січня 2018 р.) [7].

При цьому наприкінці 2015 р. Єврокомісар із питань політики сусідства та переговорів про розширення Й. Ган зробив заяву: «ЄС вирішив збільшити підтримку організацій громадянського суспільства до 150 млн євро у бюджетному періоді на 2014–2017 рр., у порівнянні з 90 млн за попередній період» (йдеться про обсяги фінансування НУО в країнах Східного партнерства – України, Молдови, Білорусі, Грузії, Вірменії та Азербайджана) [8].

Крім чисельних європейських інституцій, у контексті міжнародної фінансової підтримки варто згадати про USAID – агентство США з міжнародного розвитку. Головна місія USAID в Україні полягає в наданні допомоги в процесі переходу країни до демократії та ринкової економіки. USAID також підтримує діяльність, спрямовану на зменшення негативних наслідків перехідного періоду для найуразливіших верств населення [6].

Варто зазначити, що за сприяння USAID проводяться соціологічні дослідження, вивчається думка громадськості та виявляються основні проблеми, у тому числі на шляху до реалізації муніципальної реформи.

На підставі проведеного дослідження варто дійти висновку, що державна підтримка об'єднання (приєднання) територіальних громад здійснюється у різних формах, до яких, передусім, належать інформаційно-просвітницька, організаційна, методична та фінансова допомога. Кожна з наведених форм державної підтримки має важливе значення для стимулювання та заохочення процесу об'єднання територіальних громад, здійснення муніципальної реформи. При цьому помилкою є вважати, що якась із цих форм державної підтримки є менш чи більш важливою, оскільки тільки комплексний підхід у цій сфері дає змогу ефективно вирішити завдання децентралізації.

Тенденцією останніх років стало й те, що на доповнення встановленим національним законодавством формам державної підтримки з'явилися міжнародні інституції, які сприяють реалізації реформ в Україні. Водночас надання міжнародними організаціями фінансової підтримки, зокрема у формі грантів або позик, покладає на державу певні зобов'язання щодо здійснення реформаційних змін, отже, до такої підтримки варто ставитись із певним застереженням, щоб не допустити надмірного та невинуватого втручання міжнародних організацій у суверенну волю українського народу.

Список використаних джерел:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р. № 200. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/200-2016-%D0%BF>.
4. Моніторинг процесу децентралізації та реформування місцевого самоврядування: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. 2018. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10058>.
5. Тулбуре О. Ритуальна русофобія: навіщо Молдова підняла питання про виведення військ РФ із Придністров'я. Європейська правда. 2017. URL: https://www.eurointegration.com.ua/experts/2017/09/6/7070585/view_print/.
6. Державний фонд регіонального розвитку. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку та житлово-комунального господарства України. URL: <http://dfrr.minregion.gov.ua/Informatsiya-pro-mizhnarodni-finansovi-ta-donorski-organizatsiyi>.
7. Україна отримала 600 мільйонів євро від Євросоюзу. Економічна правда. 2017. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/04/4/623468/>.
8. ЄС збільшить до 150 млн євро підтримку громадянського суспільства – Ган. Європейська правда. 2015. URL: http://www.eurointegration.com.ua/news/2015/11/20/7041058/view_print.

УДК 340.1

ПРАВОВІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ: ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ**Самокиш Інна Василівна**аспірант (Національного університету
«Одеська юридична академія»,
м. Одеса, Україна)

Кожна цивілізована держава має свої власні правові норми, правові інститути, галузі права, систему права, правову систему. Схожі національні правові системи об'єднуються, як відомо, у міждержавні правові системи (правові сім'ї). На цей час найбільш прийнятною є наступна класифікація правових систем (сімей): романо-германська (континентальна) система (сім'я), з виділенням в ній романської та центральноєвропейської (германської) груп; англо-американська система (сім'я); система (сім'я) релігійного права (з відокремленням мусульманського, індуського та юдейського права); система (сім'я) традиційного права; соціалістична правова система (сім'я); до окремої групи слід також виділити змішані правові системи. Кожна з цих систем має свої визначення, критерії систематизації та інше.

На окрему увагу заслуговують правові системи у країнах так званої соціалістичної спрямованості, переважна більшість яких перебувала в складі колишнього СРСР, в країнах Східної Європи. Реформування цих держав, їх правових систем повинно